

Bussum, 2 september 2026

Commissiedebat Toetsen en examens

Betreft: commissiedebat Toetsen en examens, 9 september 2026 - overgang po-vo en later selecteren

Geachte leden van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Op 9 september 2026 debatteert u over toetsen en examens. Op de agenda staat onder meer de Kamerbrief van de staatssecretaris van 2 juli 2026 over de overgang van het primair naar het voortgezet onderwijs. Tegen de achtergrond van **Laterselecteren.nu**, het samenwerkingsverband van leraren, ouders, onderwijsbelangenorganisaties, wetenschappers en schoolbesturen dat wij eerder bij u onder de aandacht brachten tijdens het commissiedebat Onderwijskansen op 3 juni, vragen wij opnieuw uw aandacht voor het te vroege selectiemoment in ons onderwijsstelsel.

Over de concrete instrumenten in de brief van 2 juli: het tempo van de verkenning naar een breder schooladvies, de overgang naar één doorstroomtoets, het enkelvoudig toetsadvies praktijkonderwijs en de bijstellplicht, hebben Ouders & Onderwijs en Oudervereniging Balans u al een uitgebreide reactie gestuurd. Die analyse onderschrijven wij, en om niet in herhaling te vallen gaan wij daar in deze brief niet opnieuw op in.

Wij richten ons in deze brief op iets anders: de aannames die het debat over later selecteren al jaren vertragen. Onze eerdere analyse van tien jaar Kamerdebatten liet zien dat de Kamer herhaaldelijk moties aanneemt die vragen om onderzoek, verkenning en overleg, maar juist de moties verworpt die vragen om later selecteren als norm of om structurele systeemverandering.

Ook in de brief van 2 juli herkennen wij dat patroon: de staatssecretaris erkent expliciet dat er al veel bewijs is dat later selecteren goed is voor kansengelijkheid, maar de aangekondigde vervolgstappen blijven beperkt tot een subsidieregeling, gesprekken met het veld en een oproep aan scholen om er zelf mee aan de slag te gaan.

Een deel van die terughoudendheid komt volgens ons voort uit hardnekkige, maar weerlegbare misvattingen over later selecteren. Op onze website ontkrachten wij deze misvattingen op basis van wetenschappelijk onderzoek. Vier daarvan raken direct aan de brief van 2 juli en zetten we hieronder op een rij.

1. "Voor leerlingen bij wie de richting al vroeg duidelijk is, is vroege selectie beter"

De staatssecretaris benoemt zorgen vanuit praktijkonderwijs en gymnasia over leerlingen bij wie de onderwijsrichting al vroeg min of meer vaststaat. Die zorg nemen wij serieus, maar is geen argument tégen later selecteren als zodanig. De Onderwijsraad wijst er nadrukkelijk op dat ook cognitief sterke leerlingen bij een latere selectie voldoende uitdaging kunnen krijgen, bijvoorbeeld via verrijkingsonderwijs, hogere niveaus binnen vakken en wisselende groepssamenstelling. Excelleren en later selecteren sluiten elkaar dus niet uit; de vraag is hoe je onderwijs zo inricht dat beide kunnen. En dan hebben we het nog niet eens over de ongewenste maatschappelijke effecten van het op zo jonge leeftijd uit elkaar halen (en van elkaar vervreemden) van groepen jongeren.

Wij vragen de staatssecretaris deze zorg mee te nemen als ontwerpvragestuk, niet als reden om verbreding te vertragen.

2. "Bredere brugklassen betekenen dat alle leerlingen hetzelfde krijgen"

Spoor 2 van de verkenning gaat over het verminderen van verkoking in de onderbouw van het vo, juist omdat veel vmbo-scholen nu al vroeg splitsen naar bb, kb en tl zonder dat de wet dat voorschrijft. In de praktijk stuit dit al snel op de aanname dat minder vroege scheiding gelijkstaat aan minder maatwerk. Dat is een valse tegenstelling. De Onderwijsraad pleit in het advies 'Later selecteren, beter differentiëren' juist voor een bredere brugperiode gecombineerd met betere differentiatie: in tempo, niveau, instructie en groepssamenstelling. Het is belangrijk te realiseren dat differentiatie bijvoorbeeld ook op *vakniveau* kan plaatsvinden. De keuze is dan niet later selecteren óf maatwerk, maar hoe je maatwerk organiseert zonder leerlingen op hun twaalfde al ver uit elkaar te zetten.

3. "We erkennen het bewijs, maar het blijft een complex, langzaam transitievraagstuk"

De brief noemt de versoepeling van de overgang po-vo terecht een complex transitievraagstuk dat een maatschappelijke omslag vergt. Wij herkennen die complexiteit. Maar de Onderwijsraad beschrijft ook dat er al ruim een eeuw wordt geprobeerd de nadelen van vroege en rigoureuze scheiding van leerlingen tegen te gaan. Dat een systeem al decennia bestaat, is geen bewijs dat het goed werkt; het is eerder een teken dat de onderliggende vraag nooit structureel is opgelost. Precies daarom is het van belang dat dit kabinet, ondanks de complexiteit, nu wél een concreet tijdpad en beslismoment vastlegt, in plaats van het bij een subsidieregeling en een oproep aan scholen te laten.

4. "Later selecteren is een ideologisch standpunt"

Waar de discussie inhoudelijk vastloopt, wordt later selecteren nog weleens weggezet als ideologie tegenover een neutraal 'zo doen we het nu eenmaal' of (en dat is erger): 'in ons systeem heeft iedereen de kans om alles te bereiken als je je maar genoeg inzet'. Dat is niet waar. De effecten van vroege selectie op leerprestaties, kansengelijkheid, talentontwikkeling en economie zijn uitgebreid onderzocht, onder meer in internationale studies naar tracking en in het advies van de Onderwijsraad zelf. Het is dus geen mening tegenover een andere mening, maar een wetenschappelijke vraag met een vrij eenduidig antwoord: vroege selectie brengt aantoonbare risico's met zich mee voor kansengelijkheid, maatschappij en economie, en er is geen overtuigend bewijs dat vroege selectie nodig is voor het verkrijgen van hoge schoolprestaties.

Wij roepen u op:

- Vraag de staatssecretaris om aan de verkenning naar een breder schooladvies een concreet tijdpad en beslismoment te verbinden, in plaats van -weer- een tijdelijke subsidieregeling en het aan de scholen over te laten.
- Vraag de staatssecretaris om de erkende wetenschappelijke consensus over later selecteren te vertalen naar een langetermijnvisie op het onderwijsstelsel, inclusief de onderbouw van het vo, ook als dat een traject van meerdere kabinetsperiodes is.
- Wees kritisch wanneer zorgen of argumenten over specifieke groepen leerlingen (praktijkonderwijs, gymnasia) of standpunten over later selecteren die gebaseerd zijn op onwaarheden, als puur ideologisch worden weggezet als argument om verbreding als geheel te vertragen, in plaats van als ontwerpvragestuk te agenderen.
- Onderzoek hoe structurele systeemverandering richting meer kansengelijkheid in het algemeen en later selecteren in het bijzonder, wettelijk en praktisch, kan worden doorgevoerd. Met een eerste concrete stap binnen deze kabinetsperiode, ook als de volledige invoering een langere horizon vergt.

Tot slot

Wij realiseren ons dat bovenstaande punten raken aan een fundamentele discussie over ons onderwijsstelsel. Juist daarom denken wij graag mee. Op latersselecteren.nu vindt u de volledige wetenschappelijke onderbouwing bij deze en andere veelgehoorde misvattingen, evenals onze analyse van tien jaar politiek debat over dit thema. Wederom bieden wij aan om in een rondetafelgesprek met deskundigen verder op deze punten in te gaan.

Met vriendelijke groet,

Marco Frijlink,
voorzitter Vereniging Openbaar Onderwijs

Laterselecteren.nu wordt inmiddels gesteund door onderstaande organisaties.
 En door al ruim 120 ouders, docenten, schoolleiders, schoolbesturen, wetenschappers en onderwijs- en ontwikkelingsexperts die zich als ambassadeur hebben aangemeld via onze website:
<https://laterselecteren.nu/samenwerking/>.

